katkı

AYLIK FİKİR VE SANAT DERGİSİ

YIL: 1, SAYI 7 15 MART 1971, FİATI 2 LİRA

7

FAŞİZMİN BELİRMESİ, KANUN ÇİĞNEYİCİ METOTLARI UYGULAMAK VE DEMOKRATİK HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİ YOK ETMEKLE BAŞLAR

Sahibi ve Sorumlu Yönetmen A. E. Güran — Aylık Fikir ve Sanat Dergisi — Her ayın 15'inde çıkar — İlân kabul etmez — Yazışma adresi Gedikpaşa Cami Sokak 40/5 - İstanbul — Yıllık abone: 24, altı aylık: 12, üç aylık: 6 TL.'dir. Gönderilen yazılar yayınlansın veya yayınlanmasın iade edilmez. — Dizildiği yer: Asya Matbaası - Baskı: Haşmet Matbaası.

SOL KANAT İÇİN SIRALAMA KRİTERİ

A. E. GÜRAN

(*) Aynı görüşü işleyen, bu sayfalardaki seri yazılarımız, her sayı için ayrı ayrı takibata uğruyor... İktidardaki bu sinsi baskıyı, soldaki sağırlar dialogunu, velhasıl mevcut korkunç provokasyon ortamını protesto ediyoruz.

SOSYALİST DERGİLER:

Parti (sayı 2) : Türkiye İşçi Partisinin yayın organı: «Devrimci mücadelemizin iki büyük yıldönümünü kutluyoruz. TİP 10 yaşında, DİSK 4. yılını doldurdu. Partimiz sapmalardan hızla arındırılıyor. Aybar hesap vermekten korkarak istifa etti. TİP zenginler kulübü değildir. **Batık tekne** durumunda olan burjuvazinin teknesidir. TİP ise zafere doğru ilerlemektedir. Remzi İnanç mahkûm oldu.»

Lastik - İş (43) : «Yabancı sermayeye karşı direniş, GREV.»

Kurtuluş, özel sayı (ocak 1971) Devrimci kuruluşların bildirisini veriyor.

Kurtuluş Yolu: «Faşizm patronların kanlı bekçisidir; işçilerin, emekçilerin, halkların düşmanıdır; hürriyetlerin düşmanıdır.»

Liselerde **Dayanışma** (2) : «Hürriyetlerin düşmanı faşizme hayır! Kahrolsun faşizm!»

Genç Sinema'nın 14 ve 15 inci sayıları çıktı. Konulardan bazısı: «Mao, kültür çalışmasında tek cephe, **Hisar'ın** eleştirisi...»

Sosyalist (10 - 17) : H. Kıvılcımlı diyor ki: «50 yıllık çaba tarihçesi bulunan bir doktrine ve harekete, otuz kırk yıl sonra nasılsa gelmiş katılmış olup ta eline bir örgütü veya bir organı geçirir geçirmez: «İşte ben zuhur ettim!» yollu Maşrıkiâzamlaşmak, utanmazlığın, demagojinin, kariyerizmin en aşağılık hayvanlığıdır... Sosyalizmde utanmazlıktan kurtulmanın tek yolu, **Türkiye İşçi Sınıfı** denizine bütün kayıkları batırarak girmektir. Türkiye **Proletarya Partisinin** tüm tarihi ve davranışı içinde **uzun çıraklık** yıllarını **adsız er olarak** göğüsleyebilme yiğitliğini hiç kırpmadan göze almaktır. Yoksa, derme çatma, çalma çırpma, sözüm yabana **«Teori»** maymunlukları, görülmemiş **«İdeoloji»** ayılıkları, özenenleri faşizmin balta girmemiş cöngül ormanında avlanılacak hayvan olmaktan öteye götüremiyecektir.»

Ant (No: 11, Mart 1971) : «Paşaların tehditleri düzeni kurtaramaz. Amerikalılar Türkiye'den defolmalıdır. Revizyonistler birbirine girerken TİP'te devrimci direniş güçleniyor. Amerikan emperyalizminin intihar saldırısı. Kuruluşunun 52. yıldönümünde Üçüncü Enternasyonal ve tarihteki yeri. Dünya proletaryası, Paris Komünü'nün 100. yıldönümünü kutluyor. «**Ant**, arka kapakta, Komün'e ait bir belge sunmaktadır.

Sosyalist Parti, sayı 2 (Şubat 1971) : Orhan Yılmaz'ın «Marx, Engels ve Sosyalist Parti» başlıklı yazısı ile «Türkiye'de İşçi Sınıfının Ge-

lişmesi» ve «1960 - 1970 Döneminde Türkiye İşçi Sınıfı Hareketleri» başlıklı imzasız araştırma yazıları. Bu son yazı şu satırlarla nihayete eriyor: «İşçi sınıfı arasından yarının güçlü sosyalist partisinin kadrolarının çekirdeğini oluşturacak kişiler **belirmeye** başladı. Türkiye işçi sınıfı bir sonraki dönemde, 1960 - 1970'in temel eksiğini kapatmayı bilecek ve mutlaka gerçek Partisine sahip olarak yoluna devam edecektir. İşçilerin çığ gibi büyüyen bir hızla devrimci saflara kazandırılması, Devlet fabrikalarını saran gerici zincirin parçalanması gündemdedir. Varolan hakları cesaretle savunmak ve bunları daha ilerletmek, genel grev hakkını elde etmek gündemdedir. Köy proletaryasının sendikal örgütlenmesini sağlamak ve en ileri unsurlarını Partiye kazanmak gündemdedir. Köylülüğün öteki kesimlerile, özellikle yoksul ve küçük köylülerle devrimci bağlar kurarak, yıkılmaz işçi - köylü ittifakını sağlamak gündemdedir. İŞÇİ SINIFININ VE ONUN ÖNDERLİĞİNDEKİ TÜM DEVRİM GÜÇLERİNİN ZAFERİ İÇİN İLERİ!»

Aydınlık sosyalist dergi (No: 28) : «Karşı - devrimin tecrit oyununu bozacağız. Filipin demokrasiciliği, parlemanter maskeli faşizm. Bizdeki Filipin tipi uygulama. Proleter devrimci hareket her şeye rağmen güçlendi. Yahya Han formülü. Oyunları bozulacak, faşizm yenilecektir. Proleter devrimci örgüt şarttır. Saflarımızda görünüp te kampus «Maocu»larının «sol» lafazanlığının etkisinde kalan, onlarla «sol» gevezelikte yarışmıya girişen kimse, proleter devrimci hareketimizin yarım yüzyıllık tarihine «Bize geçmişten batakçılıktan başka bir miras kalmamıştır» diyerek söven kimse; toplum polisi karşısında kuzulaşan, ve devrimci şerefine gölge düşüren kimse gerçek sosyalist değildir ve böylesinin proleter devrimci örgüt saflarında yeri yoktur. Nasıl ki Atatürkçülük iddia eden Turhan Feyzioğlu'ların, Falih Rıfkı Atay'ların ve benzeri sahte kemalistlerin de gerçek kemalistler safında yeri yoksa. Evet, proleter devrimci örgütü gerçek sosyalistler yaratacaklardır. Ve onlar bu devrimci görevlerini açık seçik bir program çevresinde ideolojik birlik halinde başaracaklardır.» «Türkiye'de millî burjuvazi vardır, ama iktisadî ve siyasî hayatta egemen bir güç değildir. Türkiye'de yerli finans kapital olamaz. İşbirlikçi sermaye vardır. Emperyalizm millî bir ordu değil, emperyalizme hizmet edecek bir ordu ister. Ordunun kemalist kesimi, emperyalizmle ve feodal mütegallibeyle çelişir. Önümüzdeki devrim millî demokratik devrimdir. Devrim, PROLETER DEVRİMCİ PARTİNİN ÖNCÜLÜĞÜNDE GERÇEKLEŞECEKTİR.»

Proleter Devrimci **Aydınlık:** TİP'e, Devrim'e, Aydınlık sosyalist dergi'ye, Kuruluş'a, Sosyalist'e ve özellikle Kıvılcımlı'ya şiddetle çatıyor. Hepsini BURJUVA REFORMCUSU VE REVİZYONİSTLER KLİĞİ OLARAK DAMGALIYOR. Sovyet revizyonist ideologlarını da hedef olarak almayı unutmuyor. 30 ve 31 nci sayıları toplattırıldı. 32 ve 33 çıktı.

Emek: 8. toplattırıldı. 9, ve 10. çıktı (Mübadele yolile KATKI'ya gönderilmiyor). 10. sayıda K. Sülker'in: «Zorlama Genel Grev ve Gerçekten Genel Grev.»

Katkı: Birinci sayıda A. E. Güran'ın **«Başlarken II»** yazısından ötürü, TOPLU BASIN ASLİYE CEZA MAHKEMESİ'nce dâvâ açıldı. Gene KATKI'nın dördüncü ve beşinci sayılarındaki A. E. Güran'ın «Halk öz atılımlarını müesseseleştirmelidir» ve «Söyleşi» adlı yazılarından ötürü, İSTANBUL BASIN SAVCILIĞI'nca sorgusu yapıldı.

Birlik (Sayı 2) : «Bir alevî ana babadan dünyaya gelmiş bir sosyalist» olduğunu söyliyen Abidin Nesimî'ye göre, «açık ya da kapalı faşizmin tehdidi altında olan **herkes geniş cephecidir.** Yani şunlar: 1) Coexistance'cı sosyalistler (Emek grubu, K. Somer, M. Selik); 2) Anadolucu sosyalistler (Hareket grubu, N. Topçu); 3) İslâmcı sosyalistler (Melâmî-i Nakşî (Necmettin Erbakan) ve Melâmî-i alevî (H. Hatemî); 4) Alevî sosyalistler (Birlik Partisi'ndeki sosyalistlerle, Birlik Dergisi); 5) Millî Birlik'ci Sosyalistler (Madanoğlu, Kaplan, Karaman, Küçük, Tunçkanat, Yıldız). A. Nesimî, »devrimbaz devrimcilerle keskin komünist Maocu devrimbazlara» çatıyor. Türkiye'deki sosyalistleri de üç kategoriye ayırıyor: 1) İcazetli sosyalistler (Ant, Emek, beyaz ve kırmızı her iki Aydınlık, Sosyalist, Parti, Partizan, Birlik ve ruhsatlı yayın yapan bütün legal sosyalistler); 2) Sosyalizme karşı olanı sosyalist, sosyalizmden yana olanı sosyalizme karşıt gösteren ŞERBETLİ SOSYALİSTLER (yasaların müsaade etmediği konularda faaliyet gösterdiği halde kovuşturulmıyan ya da kovuşturulduğu halde yakalanmıyan sosyalistler); 3) İllegalitedeki sosyalistler). İCAZETLİ Sosyalistler'in de çeşitleri vardır: 1) Oportunistlik; 2) KOEKZİSTANSCILIK. Lahana yaprağı literatüründeki oportünist tanımları bilimsel değer taşımazlar. Oportünistlik: a) Sağ oportünistlik, ortosefal ve spesifik (Aybar, Aren - Boran); b) Sol oportünistlik (Molotof kayteyli sosyalistler). Bu yolda, Perinçek'i, Belli ve Kıvılcımlı ve benzerleri izledi. Belli Perinçek'ten ayrıldı, Kıvılcımlı Perinçek'in saflarında Belli'ye çattı, Kıvılcımlı — Müstecaplı'nın zorile — Perinçek'ten ayrıldı, fakat ideolojiye bağlı kaldı. Müstecaplı Kıvılcımlı'dan ayrıldı, Kıvılcımlı Perinçek'i tüm bıraktı.

Aybar, yayınladığı bir **Bildiri** ile, kendisini savunurken, TİP'in başında bulunanları, maaşlı memur durumlarından ötürü kınıyor, ayıplıyor ve şiddetle tenkit ediyor.

Türkiye mutlak bir bunalımın ortagöbeğindedir. Sol ve sosyalist hareket ve yayın da bunalımdan sıyrılamıyor. Sosyalist ve sol bütün kuvvetler — **şahıs, organ ve örgüt olarak** — DÜNYA VE MEMLEKET GERÇEKLERİNE UYGUN ORTAK BİR PLATFORM ÇİZGİSİNDE birleşip somut bir **çıkar yol** gösteremediği sürece, bunalım, daha vahim biçimlere bürünerek, sürüp gidecektir.

FALEAS

— A. CERRAHOĞLU —

Filozof Kalsidli Faleas, Eflâtun'dan önce gelmiş bir eski Yunan reformatörüdür; ve **sosyalizmin müjdecisi** sayılmaktadır. Anz. Souchon, **(Eski Yunanistanda ekonomi nazariyeleri)** adlı eserinde, şöyle der:

(Aristotales'in **Siyaset** ünvanlı kitabında bahsettiği sosyalizmin biricik gerçek müjdecisi Faleas'tır.)

Aristotales'in **Siyaset** adlı kitabında yazdığına göre; Eflâtun'dan çok önce, (Özel mülkiyetin bölüştürülmesini hak ve adalete uygun bir biçimde nasıl düzenlemeli?) meselesi aydın ve okumuş birçok insanların kafasını kurcalıyordu. Yine bu ünlü Yunan filozofuna göre; Bu meseleye çok büyük bir önem veriliyordu. Zira, SOSYAL EŞİTSİZLİK BÜTÜN DEVRİMLERİN KAYNAĞI sayılıyordu.

Aristotales diyor ki: Bu konuyu ilk olarak ele alan ve işleyen Faleas olmuştur. Onun istediği bütün yurttaşlar için servet eşitliğidir.

Faleas'ın doktrinine göre:

Sosyal rejim kökten değişmeliydi. Servetlerin dağılışında mutlak bir eşitlik gözetilmeliydi. Zenginliklerdeki eşitsizlik ortadan kaldırılınca toplumdaki yaşayışta göze batan bütün aksaklıklar ve berbat taraflar, insanlığa ıstırap çektiren bütün dertler derhal yok olacaktır. Zira, insanoğlu, hiç bir zaman, sırf kötülük yapayım diye kötülük işlemez; keyf için zora başvurup haksızlık yapmaz. Hayat zaruretleri, yaşamanın zorunlukları onu bu yola iter.

Demek oluyor ki, bu filozofa göre, insan tabiaten iyidir, yaratılışı gereği iyidir. Onu çevreleyen toplumun kötülükleridir ki, onun ahlâkını bozar, onu kötülüğe zorlar. Kişiyi çevreliyen toplumda kötülük olmazsa, insan durup dururken neden kötülük yapsın?

Faleas, servetlerde eşitlikten başka eğitimde de eşitlik istiyor. Eğitim eşitliğini sağlamak için de Devlet bu işi ele almalıdır. Bundan çıkan anlam şu oluyordu: Müşterek bir tâlim, tedris ve terbiye zarureti, yani **ortak bir öğretim ve eğitim zorunluluğu.**

Demek ki, eğitimi her aile ayrı ayrı vermiyecek; TOPLUMUN BÜTÜN ÇOCUKLARINI DEVLET TERBİYE EDECEKTİR.

Aristotales'e göre: Faleas, (Kadınlarda ve çocuklarda ortaklık fantezisini kabul etmiyenler) sınıfına girmektedir. Onun yanlışı, askerî teş-

kilât meselesini tamamiyle ihmal etmesi, millî savunma ihtiyaçları için gerekli bir savaş bütçesini düşünmemiş olmasıdır.

Faleas'ı özellikle uğraştıran mesele zenginliklerin bölüştürülmesi meselesidir. Fakat, o, yalnız **toprak mülkiyetinde eşit bölüştürme** istiyordu. Aristotales, bunu da tenkit ediyor: **Gerçek bir eşitliğe ulaşmak isteniyorsa, kişinin sahip olduğu taşınır ve taşınmaz bütün mallar, bütün servetler hesaba katılmalıdır,** diyor.

Faleas, geleceğe ait bir Devlet düşünüyor. Onun tasavvur ettiği böyle bir Devlet'te bütün zanaatçılar, bütün el işçileri Cumhuriyetin köleleri olmak zorundadırlar. Devlet, böylece bütün üretim idare ve teşkilâtını eline alacaktır. İşçiler Devlet'ten başka patron tanımıyacaklardır.

İlkçağların homünizm ve sosyalizm tarihi hakkında eser yazan Rob-Pöhlmann gibi bazı yazarlar ise, Faleas'ta aristokratik yönelimler görmektedirler.

Bu yazara göre: Eflâtun, Atina demokrasisine karşı tepki yapmıştı. Tıpkı bunun gibi, Faleas'ın İDEAL DEVLETİ de, Kalseduvan'daki demokrasi hükümetine karşı bir tepkidir.

Yukarda adı geçen Souchon, bu tezin aksine olarak, Faleas'ın **demokratik inançları** üzerinde israr ediyor. Faleas'ta antidemokratik duygular aramak, onu aristokrasiye mal etmek boşuna çaba harcamak olur, diyor.

Faleas, **millî üretim tekelini ve istihsâl normalarının ve ritminin resmî düzenlenmesini Devlet'e bırakmak istiyordu.** Onda hâkim olan yönelim, mükellefiyetlerin ve hakların eşit dağıtılmasıdır.

Faleas, fakirlerden yanadır, onların tarafını tutar. Fakirlerin dostu olan bu filozof; bir yanda taşan servetler, bir yanda ölçüsüz fakirlik ve bunun sonucu olan **sosyal ve ekonomik antagonizma** görüyor ve bunu ortadan kaldırmak istiyordu. Bu amaca varmak için, zenginlere birçok gerçek fedakârlıklar yüklemekten çekinmiyordu.

FALEAS'IN İDEAL DEVLETİ

Faleas'ın tasavvur ettiği İDEAL DEVLET'te çalışma mecburidir; ve çalışmayı, üretim faaliyetini Devlet düzenliyecektir. Tabiatile, **işsizlik ve artık üretim bunalımı** diye bir şey olmıyacaktır.

Bir iki kelimeyle özetlemek gerekirse; Faleas'ın ileri sürdüğü reform, temel çizgilerinde, şundan ibaret olacaktır:

1) oprak mülkiyetinin eşitleştirilmesi;
2) Kollektif eğitimin Devlet eline verilmesi;
3) Zanaat işinin millîleştirilmesi.

TARİHE MADDECİ BAKIŞ:

ALMAN—FRANSIZ YILLIĞI

M. BALADUROĞLU

Uzun zamandanberi beklenen ve nihayet 1844 şubatının sonunda yayınlanan **Deutsch - Französische Jahrbüher**'in birinci sayısında —ilk ve son olarak çıkan bu çifte fasikülde— «Ren Prometesi» Karl Marx'ın iki makalesi vardı. Biri **Hegel**'in Hukuk Felsefesinin Tenkidi, Giriş; öteki de, Yahudi Meselesine Dair. Biz bu iki makale üzerinde ayrı ayrı duracağız.

I

Marx'ın Kroysnah'da başlayıp da 1843 yılı sonlarında Paris'de bitirdiği bu birinci etüd, tarihî materyalizme ait formüllerin tetkikinde, büyük ehemmiyet kazanır. Zira, materyalist tarih görüşünün ilk formüllerine, iptidaî bir şekilde, burada tesadüf ederiz.

Marx, **Zur Kritik**'in önsözünde, otobiyografik malûmat verdiği sırada, bu «Giriş»in muhtevasını şöyle telhis etmiştir: «Araştırmalarım şu neticeye vardı ki, Devlet şekilleri gibi hukuk münasebetleri de ne kendi kendileriyle izah edilir, ne de insan esprisinin sözde umumî gelişmesiyle. Bunlar, daha ziyade, —Hegel'in XVIII. yüzyıl Fransız ve İngiliz müelliflerine uyarak «sivil sosyete» dediği— maddî hayat şartlarının mecmu heyetine kök salar; ve «sivil sosyete»nin anatomisini de politik ekonomide aramak lâzımdır.»

Zihnini kaplayan şüphe ve tereddütleri gidermek için hegelci hukuk felsefesinin kritik bir revizyonunu yapmak mecburiyetini hisseden Marx'ın «Giriş» de başardığı iş, yirmi beş yaşındaki bir dehanın dev çaplı ihtiyar ustayı devirişidir. İlk formüller de böyle bir kapışmanın ortasında doğmuştur.

1. Marx, bu Giriş'e dinin tenkidini ele alarak başlıyor. Dinin tenkidinde esas şudur: Dini yapan insandır, insanı yapan din değil. Din, hakikatte, ya henüz kendisini bulmayan yahut bulup da tekrar kaybetmiş bulunan insana has duygu ve şuurdur. İnsan, insan dünyasıdır, Devlettir, sosyetedir. Bu Devlet, bu sosyete dini meydana getirir... Şu

halde, dine karşı savaş, dolayısiyle, bu dünyaya karşı savaştır. Halk için afyondan başka bir şey olmayan dinin tenkidi, tohum halinde, dinin hâle ile çevrelediği bu gözyaşı vadisinin tenkididir. Dinin tenkidi, insanı, düşünsün, hareket etsin, makul olmuş bir insan gibi realitesini teşkil etsin diye, onun çevresinde ve binaenaleyh onun gerçek güneşi çevresinde dönsün diye, hayal sukûtuna uğratır. Din, insanın — o kendi çevresinde dönmediği müddetçe — çevresinde dönen muhayyel güneştir.

Şu halde, tarihin misyonu nedir? Hakikatin müstakbel hayatı bir defa dağılınca bugünkü hayatın hakikatini tesis etmektir. Tarihin hizmetinde bulunan felsefenin ilk vazifesi neden ibarettir? İnsanın kendi kendisinden vaz geçmesini temsil eden mukaddes hayalin maskesi bir defa yırtıldıktan sonra bu vazgeçişi lâdidî şekilleri altında demaske etmek. Böylece, Tanrının tenkidi dünyanın tenkidine, dinin tenkidi hukukun tenkidine, teolojinin tenkidi siyasetin tenkidine döner.

Marx, siyaset felsefesine ve hukuk felsefesine taallûk eden bu etüdüyle bu işe yardım ettiğini söylüyor. Bu etüd doğrudan doğruya orijinale değil, bir kopya ile ilgilidir. Bunun biricik sebebi de Almanya ile ilgili oluşudur, diyor; ve, Almanya'nın tarihen geri durumunu karakterize ediyor.

...1843 Alman durumunu red ve inkâr ettiğim zaman Fransız kronolojisine göre ancak 1789 yılındayım... Almanya modern milletlerin ihtilâlinden kendine pay çıkarmamış, onların restorasyonlarından payını almıştır... Alman sosyal durumu tarih kesiminin altındadır... Bugünkü Alman siyasetine karşı savaş modern milletlerin geçmişine karşı savaştır... Filvakî, Alman statuquo'su eski rejimin açık tamamlanışıdır ve eski rejim modern Devletin gizli kusurudur. Modern milletlerde eski rejim trajedi tanıdı, Almanya'da komedi oynuyor. Eski rejim, gerçek dünya düzeni olarak, doğan bir diğer dünyaya karşı savaştığı müddetçe tarihî bir hatâ işliyor, fakat şahsî bir hatâ işlemiyordu. Bunun içindir ki ölümü trajik oldu.

Bunun aksine olarak, bugünkü Alman rejimi — ki, bir anakronizmden, üniversel olarak kabul edilmiş aksiyomların göze batıcı tenakuzunda, eski rejimin bütün dünyaya ayan beyan olmuş hiçliğinden başka bir şey değildir — kendi özüne inandığını tasavvurdan başka bir şey yapmıyor ve dünyadan aynı inanışın yolunu tutmasını istiyor. O, şayet kendi özüne inansaydı bir yabancı özün kisvesi altında onu saklamağa ve kurtuluşunu riya ve safsatada bulmağa çalışır mıydı? Modern eski rejim gerçek kahramanları ölmüş bulunan bir sosyal düzenin komedyasından başka bir şey değildir. Tarih hiç bir şeyi yarım bırakmaz; ve eski bir sosyal şekli son aramgâhına götürmek istediği zaman bir çok konaklardan geçer. Tarihî bir şeklin son konağı komedyadır. Eshilevs'-

in Zincire Vurulmuş Promete'sinde ilk olarak bir defa ölüm yarası alan Yunan Tanrıları ikinci bir ölüm daha gördüler ki, bu da Lukiyanos'un diyaloglarındaki komik ölümleridir. Tarihin bu seyri neden? İnsanlık, mazisinden neşeyle ayrılsın diye. Ve bu neşeli tarihî kaderi biz Almanyadaki siyasî iktidar mevkileri için istiyoruz.

Fakat modern sosyal ve politik realite tenkide tâbi tutulur tutulmaz ve netice itibariyle kritik gerçekten beşerî meselelere yükselir yükslmez, objesini mühimsememek istemiyorsa, Alman statu quo'sunun dışında kalır. Bir misal! Modern devirlerin başlıca problemlerinden biri, endüstrinin, umumiyetle servet dünyasının politika dünyası ile münasebetidir (**Das Verhaltniss der Industrie, überhaupt der Welt des Reichtums zu der politischen Welt ist ein Hauptn problem der modernen Zeit**).

Bu mesele Almanları hangi şekil altında uğraştırmağa başlıyor? Himayeci tarifeler, zecrî sistem, nasyonal ekonomi şekli altında. Tötomani insanlardan maddeye geçti; öyle ki, günün birinde pamuk şövalyelerimiz ve demir kahramanlarımız vatansever haline geldiklerini gördüler. Demek Almanyada iç monopolün hâkimiyeti, ona dış hâkimiyet izafe ederek tanınmağa başlıyor. Demek, Fransa ve İngiltere'de neyle bitirildiyse Almanyada o yapılmağa başlanıyor. Bu milletlerin kendisine karşı teoride isyan ettikleri ve sadece zincirlerini taşır gibi taşıdıkları eski çürümüş düzen, hilekâr nazariyeden haşin pratiğe geçmeğe henüz cesaret eden Almanya'da, güzel bir geleceğin doğan şafağı gibi selâmlanıyor. Fransa ve İngiltere'de problem politik ekonomi ve sosyetenin servet üzerine hâkimiyeti şeklinde konduğu halde, Almanya'da nasyonalökonomi veya şahsî mülkiyetin milliyet üzerine hâkimiyeti şeklinde konuyor. Demek, Fransa ve İngiltere'de bahis konusu olan şey son neticelerine kadar götürülmüş tekeli kaldırmak; Almanya'da bahis konusu olan ise tekelin son neticelerine kadar gitmektir. Orada çözülüş bahis konusudur, burada ise ancak çatışma. Ve bu misalle modern meselelerin Almanya'da hangi şekil altında vazedildiğini yetecek kadar görüyoruz.

Burada, ilk formülün nasıl yaratıldığına şahit olduk. Almanya'da modern meseleler ne şekilde vaz ediliyor? Marx, bunu göstermek için bir misal verirken, formülü yaratmıştır.

2. Teori yığınlara yayılınca maddî kuvvet olur.

İhtilâller pasif bir unsura, maddî bir temele muhtaçtır. (**Die Revolutionen bedürfen naemlich eines passiven Elementes, einer materiellen** Grundlage.)

Teori, duyulan ihtiyaçların ne nisbette gerçekleşmesi ise kendi de o nisbette gerçekleşir.

Düşünüşün dilekleriyle realitenin cevapları uymalıdır; realite tefekkürü aramalıdır.

Kökten bir devrim, ancak, kökleşmiş ihtiyaçların devrimi olabilir.

II

Giriş'den sonra, Marx'ın Yahudi Meselesine Dair makalesini incelediğimiz zaman, burada da, dikkate değer bir takım iptidaî formüller ve basit formül parçaları buluruz.

1. İnsan için doğrudan doğruya realite nedir? «Sivil sosyetedir.» Tam siyasî Devlet, özüne göre, insanın maddî hayatına zıt olarak jenerik hayatıdır. Bu hodbin hayatın bütün süpozisyonları siyasî alanın dışında lâkin burjuva sosyetesinin vasıfları olarak sürüp gider. Siyasî Devletin gerçek gelişmesine kavuştuğu yerde insan yalnız düşünüşte, şuurda değil belki realitede, hayatta semavî ve dünyevî — kendisini umumî bir varlık olarak saydığı siyasî komünotedeki hayat ile hususî şahıs olarak çalıştığı, diğer insanlarda basit vasıtalar gördüğü, kendi kendisini basit vasıta rolüne indirdiği ve yabancı kuvvetlerin oyuncağı olduğu sivil sosyetedeki hayat olmak üzere — bir çifte hayat sürer. Tanrı dünyaya nazaran neyse siyasî Devlet de sivil sosyeteye göre odur. O, sivil sosyeteye karşı aynı zıt durumda bulunur, din lâdinî dünyaya nasıl muzaffer olursa o da ona karşı aynı tarzda muzaffer olur: onu kabule, tesise ve bizzat onun hükmü altına girmeğe mesburdur. İnsan, en yakın realitesinde, sivil sosyetede, lâdinî bir varlıktır. Kendisinin ve başkalarının onu gerçek bir şahıs olarak telâkki ettikleri yerde o sahte bir fenomendir. Aksine olarak, insanın jenerik varlık gibi değerlendiği Devlette, gerçek ve ferdî hayatından sıyrılmış ve gerçek olmayan bir umumiyetle dolu olarak, muhayyel bir saltanatın muhayyel uzvudur.

Hususî bir dine salik olmak itibariyle insanın kendi vatandaş ve komünote azası olan diğer insanlara karşı içinde bulunduğu çatışma hali siyasî Devletle sivil sosyete arasındanki ayrılmaya varır.

2. Siyasî hayatın ilk şartları sivil sosyete ve unsurlarıdır:

«Devletin kendi kendisine bilhassa şuur peyda ettiği zamanlarda politik hayat, kendisini insanın gerçek ve mutlak jenerik hayatı haline yükseltmek için, aslî şartlarını, sivil sosyeteyi ve unsurlarını, boğmaya çalışır.»

3. Siyasî Devletle sivil sosyete arasında küllî bir tenakuz vardır:

«Demek şunu gösterdik ki dinden kurtulmakla beraber din — artık imtiyazlı bir din olmamakla beraber — yerinde bırakılır. Salikinin vatandaş sıfatına karşı içinde bulunduğu tenakuz siyasî Devletle sivil sosyete arasındaki üniversel tenakuzun bir parçasından başka bir şey değildir. Hıristiyan Devletin tamamlanışı, kendisini Devlet olarak sunan

ve âzâsının dininden sarfı nazar eden Devlettir. Devletin dinden kurtuluşu gerçek insanın dinden kurtuluşu demek değildir.

4. Siyasî kurtuluşun özü siyasî Devletle sivil sosyete arasındaki münasebettir.

5. Siyasî hayat basit bir vasıtadır ki gayesi sivil sosyetenin hayatıdır.

6. «Siyasî emansipasyon aynı zamanda Devletin dayandığı eski sosyetenin çözülüşüdür... Siyasî ihtilâl burjuva sosyetesinin ihtilâlidir. Eski sosyeteyi bir tek kelime karakterize eder: Feodalite. Eski sivil sosyete doğrudan doğruya siyasî bir karakter taşıyordu, yani sivil hayatın unsurları meselâ mülkiyet veya aile veya iş tarzı senyöri, kast ve korporasyon şekli altında Devlet hayatının unsurları haline gelmişti. Onlar, bu şekil altında, hususî şahısla Devlet arasındaki münasebeti yani o şahsın — kendisini sosyetenin diğer unsurları dışına çıkaran ve onlardan ayıran — siyasî durumunu tayin ediyorlardı. Filvaki, halk hayatının bu organizasyonu mülkiyeti ve işi sosyal unsurlar mertebesine yükseltmedi; daha ziyade onları Devletin yapısından ayırmağa, onlardan sosyete içinde hususî sosyeteler yapmağa vardı. Fakat bu suretle, hiç değilse feodalite mânâsında, sivil sosyetenin hayatî fonksiyonları ve hayatî şartları siyasî kalıyordu; başka bir ifadeyle, bunlar ferdi Devletin bünyesinden ayırıyorlar; ve korporasyoniyle Devlet bünyesi arasındaki hususî münasebeti şahısla halk hayatı arasındaki umumî bir münasebet haline getiriyorlardı; onun muayyen burjuva faaliyetini umumî bir faaliyet ve bir durum haline getirdikleri gibi. Bu teşkilâtın neticesi olarak gerek Devletin birliği, gerekse Devlet birliğinin şuur, irade ve faalyeti, umumî siyasî iktidar, aynı suretle, halktan ve bendelerinden ayrılmış bir hükümdarın hususî bir işi gibi görünüyordu.

Bu hükümdar iktidarını deviren ve Devlet işlerini halkın işleri yapan siyasî ihtilâl — ki siyasî Devleti amme hizmeti halinde yani gerçek Devlet halinde teşkil etmiştir — zarurî olarak her şeyi, halkın komünoteden ayrıldığını göstermekten başka bir şey yapmıyan sınıfları, korporasyonları, jürandları, imtiyazları parçaladı. Demek ki siyasî ihtilâl sivil sosyetenin siyasî karakterini ortadan kaldırır; Sivil sosyeteyi basit unsurlarına — bir yandan şahıslara, öte yandan bu şahısların hayat yapısını ve sivil durumunu teşkil eden maddî ve spritüel unsurlara — ayırdı. Adeta feodal sosyetenin çıkmazlarında kaybolmuş, kırıntı haline gelmiş bulunan siyasî esprinin bağlarını çözdü; dağınık parçalarını bir araya topladı; onu burjuva hayatıyla olan mahlûtundan kurtardı ve onu burjuva hayatının bu hususî unsurlarına nazarî olarak bağlı bulunmayan komünotenin çevresi, halkın umumî hizmeti yaptı.

7. Yahudiliğin lâdinî esası pratik ihtiyaç, şahsî menfaattir. Gerçek ve pratik yahudilik ticaret ve para demektir. Şu halde yahudi örne-

ğinin ortadan kalkması için gereken şey ticaretin zarurî şartlarını ve dolayısıyla ticaret imkânını ortadan kaldıracak bir sosyal teşkilâttır: «Bir çıkar yol bulmak onlara düşer; kaderlerini tayin edecek kendileridir; lâkin tarih kendisiyle istihza edilmesine dayanamaz.»

Bauer'in yukarıki ibaresini zikrettikten sonra Marx şöyle diyor:

«Teolojik formülü bozmağa çalışıyoruz. Yahudinin kurtuluş kabiliyetine taallûk eden mesele, bize göre, şu meseleye çevrilir: yahudiliği ortadan kaldırmak için gereken hususî sosyal unsur nedir? Zira bugünkü yahudinin kurtuluş kabiliyeti yahudilikle bugünkü dünyanın kurtuluşu arasındaki münasebettir. Bu münasebet bugünkü kökleşmiş dünyadaki yahudiliğin hususî durumundan, zarurî olarak, neşet eder.

Gerçek Yahudiyi, Bauer'in yaptığı gibi, Saba Yahudisini değil de basbayağı Yahudiyi ele alalım.

Yahudinin sırrını dininde aramıyalım da dinin sırrını gerçek Yahudide arayalım.

Yahudiliğin lâdinî esası nedir? Pratik ihtiyaç, şahsî menfaat. Şu halde bugünkü devir, kendisini ticaretten ve paradan ve netice itibariyle gerçek ve pratik yahudilikten kurtararak, kendi kurtuluşunu sağlıyacaktır.

Ticaretin gerekli şartlarını ve binaenaleyh ticaret imkânını ortadan kaldıracak bir sosyal organizasyon Yahudiyi imkân dışına çıkaracaktır. Yahudinin dinî şuuru, sosyetenin gerçek atmosferinde, tatsız bir buğu gibi dağılıverecektir.

....

Son aldığı anlam bakımından, Yahudi kurtuluşu insanlığın yahudilikten kurtulmasından ibarettir.

8. Marx, makalenin son satırlarında aynı fikri yukarkilerden biraz farklı bir ifadeye sarılı olarak, kısaltılmış şekilde, tekrarlamaktadır. Yahudiliğin ampirik özü olan bezirganlık ortadan kalkmalı ki — diyor — Yahudi de ortadan kalkabilsin:

«Sosyete jüdaizmin ampirik özünü, çevreleyici şartları içindeki ticareti, ortadan kaldırmağa muvaffak olunca Yahudi imkân dışına çıkar...

Yahudinin sosyal kurtuluşu sosyetenin yahudilikten kurtuluşudur.»

Makalenin birinci kısmında insan için doğrudan doğruya realitenin sivil sosyete olduğunu öğreniyor; eta politikle sivil sosyete arasındaki münasebeti görüyoruz. Siyasî hayatın gayesi ve ilk şartları nelerdir? Marx, bunların cevabını formülleştiriyor. Politik hayatın gayesi sivil sosyetedeki yaşayıştır; politik hayatın ilk şartları sivil sosyete ve unsurlarıdır, diyor. Bundan başka, siyasî kurtuluşun özü ve neden ibaret bulunduğu ve siyasî devrimin mahiyeti de yine bu kısımda belirtilmektedir.

Makalenin ikinci ve son kısmında, ilk formül şekillerinden birinin

nasıl meydana geldiğini öğreten basit bir örnekle karşılaşıyoruz. Jüdaizmi ortadan kaldıracak özel sosyal unsuru araştıran ve bizi yahudiliğin dünyevî esasına götüren Marx, devrin bundan nasıl kurtulacağını ve Yahudi enmuzecinin imkân sahası dışına nasıl çıkacağını gösterirken formülü de çizmiş bulunuyor.

Dergi'deki başlıca formüller şöyle toplanabilir: Politikanın endüstrye bağlanışı; siyasetin parayla ilgisi; endüstrinin doğurduğu devrimci sınıf; devrim için gereken maddî temel; siyasî devrimin eski çerçeveyi parçalayışı; proletaryanın maddî silâh sayılışı; yığınlara yayılan teorinin maddî kuvvet oluşu; insanın realitesi olarak kabul edilen sivil sosyetenin, Devletle münasebetlerinde, esas kabul edilişi; ve nihayet, dinin ampirik özü ve dünyevî temeli. Bir kelimeyle, Dergi'de, tarihî maddeciliğin maddî temel kavramı, son derece basit çizgilere inhisar etmekle beraber, belirmeğe başlıyor.

İptidaî bir şekilde ifadesini bulan bu formüller, **kolosal** bir düşünce anıtının kaidesine yerleştirilen ilk granit parçalardır; insan tarihinin gelişme kanunlarını o ana kadar mahpus kaldığı karanlıklardan sıyıracak jeniyal bir görüşün ilk şimşek çizgileridir.

ELELE

Sayamadığımız eller
Toprak kokusunu
soğan acısıyla dördü
                    yüreklerine
ama yarattılar
çektiler kağnıyı
neler dikmediler ki
                    yörelerine
bir
beş
                    yirmi
                    yüz
                    say gardaşım elleri say
                    çifter çifter
                    yüz yüz
çatlak
kara
nasırlı eller
                    elele vermiş
                    gene o eller
                    öğrenin bak
                    neler dikecekler...

Sen her zaman:
    girdin mi dalarsın
    görünmez enginlere
    istekle
    daha bir hınçla
    ve de soğukluğunda ısınır,
sarhoş olursun

söylenen ninnilerle
zınlayan davul seslerinde
çünkü
— böylesine bir tarlanın
tohumusun sen de......

görünce onların ezildiklerini
küfredersin-bir... bir
ama her küfrün
yemindir
hınç, dır
özlemdir
ve gene her küfrün

seni ve
sana benzeyenleri
böylesine yozlaştıran
«çağın acer» düzeninedir...!

Türkiye'de şu sıralarda — sınıflararası esas ekonomik çelişkinin yakından etkilediği — baş çelişki, hakim sınıfın içerisindedir, İktidardaki, gericiliğe taviz vererek, çağ dışı (dinî) örgütler teşkilâtlandırarak ayakta durmaya çalışan, direkt emperyalizmin (ve işbirlikçilerinin) temsilcisi grup ile, reformcu (Kemalist) burjuvayı temsil eden grup arasındaki mücadele, hakim sınıf içindeki bu çelişkinin, mevcut uzlaşma (anlaşma) müesseseleri olan parlamentoyu bile aşacak kadar keskinleştiğini göstermektedir. Hakim sınıfın, mevcut rejimdeki bu uzlaşmaz çelişkisi, emperyalizm büyük bir ağırlık koyamadığı taktirde (ki aksi halde olaylar gerici cereyanlar şekline dönüşür ve yurt bütünlüğü korunamaz) mutlaka izafi ilerici zümre (reformcu burjuvalar) yönünde, radikal eylemlerle çözülecektir.

— **Bugünkü bilimsel sosyalizmin ateşli şampiyonlarına armağan** —

YURT VE DÜNYA

Her toprağın tarihî hususiyeti, her sosyetenin ayrı yapısı vardır. Marksizm, işte böyle diyor ve yeni Türk «marksist»lerinin yolunu, gümüş bir şerit gibi, aydınlatıyor.

Yurttaki daracık ölçü, geniş dünya ölçüsüne uyar mı? Gittikçe olgunlaşan şahsî menfaatlerin en ham bir ideale kurban edilmesi düpedüz çılgınlık değil de nedir? Bir «ağabey» şefkatile üstümüze kanat geren «muhterem Maarif Vekilimiz Hasan Âli Yücel»in yaptığı neşriyatı herkesten fazla biz alkışlıyalım: Vakıa, bunları, bugünkü işçi ve köylü yığını, hiç bir zaman okuyup anlamıyacak; fakat, bütün medeniyetin çöktüğü bir hengâmede «Hümanizma»nın nasırlı alınlardan damlayan vergilerle gerçekleşmesi, aç ve çıplak insan sürüleri için, şeref ve iftihar vesilesi olduğu kadar hazin bir teselli kaynağı sayılmaz mı?

Yıllarca, kahır ve zillet altında, nankör bir doktrine bağlı kalıp sürünmektense, yelesi rüzgârda savrulan bir küheylan gibi, **altıok peşinde, «sol» fikirlerle şahlanıp,** Halk Parti'sinin yaldızlı arabasına koşulmak daha akıllıca bir iş değil midir?

Yalnız devrin Mammon'ları önünde değil, «büyük mütefekkir» Gökalp'ın karşısında da diz çökelim.

Kahrolsun faşizm! Fakat, yaşasın «Millî Şef!»

Hâkim sınıfların başlıca endişesi nazarî silâhların teslimi ve ideolojik sınırların silinmesi olduğuna göre, biz niçin var kuvvetimizle ve elbirliğiyle buna çalışmıyalım? Hepimiz, aramızdaki servet ayrılığı ne olursa olsun, ileri ve yeni bir medeniyet müjdeliyen yekpâre bir ulusun öz evlâtları değil miyiz? **«Hayatta en hakikî mürşit ilimdir»** iddiasını güden bir rejim içinde yaşıyor; ve, «mahreci şüpheli bir ecnebi malı olan, kara kuvvetlere demagoji yapmak fırsatını veren ırkçılığa» yaylım ateş açıyoruz. Zira, «ancak o zaman, millî hudutlarımız içinde ileri ve yeni bir medeniyet yaratmak yolundaki başarılarımıza, yabancı demagojilerle içimiz bulanmadan, daha büyük bir hızla devam edebiliriz.»

Kısacası:

Sınıf savaşı teorisi haktır: Türkiye Cumhuriyeti sınırlarından içeriye sızmadığı takdirde! Lenin'in emperyalizm nazariyesi, en küçük virgülüne kadar, doğrudur: İstiklâl mücadelemize kadar! Bütün bürokrat münevverler ihtilâle taraftardırlar: Kürsülerinden atılmamak ve maaşları kesilmemek şartile!

Kitaplar arasında :

ATATÜRK VE KOMÜNİZM (*)

BİR ELEŞTİRİNİN ELEŞTİRİSİ

M. HELVACIOĞLU

Kemal Sülker EMEK Dergisinin dokuzuncu sayısında, Rasih Nuri İleri'nin «Atatürk ve Komünizm» eseri ile Dr. Çetin Yetkin'in «Siyasî İktidar San'ata Karşı» eserini eleştirdi, önce kendisine teşekkür etmek gerek; çünkü eleştri türü edebiyatımızdan kalkmak üzeredir. Hele sol kanadın eserleri, Mihri Belli'nin, Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın, Rasih Nurinin yazıları hakkında büyük basında tam bir susma komplosu vardır. Ancak sözü geçen eleştiri tamamen samimiyetten ve ciddiyetten uzaktır. Yazar iki kitabın da **«birbirine benzer hatalarla dolu»** olduğunu söyledikten sonra yazısında ikinci eserden pek bahsetmemiş, Atatürk ve Komünizm kitabından da 388 sahifeden sadece 8 sahifelik bir eki eleştirmiştir, göreceğimiz gibi kitaptaki tezleri çürütmemiş, olsa olsa doğrulamıştır, tek mazereti şu olabilir, objektif davranaydı EMEK Dergisi yazısını yayınlamazdı.

Sülker «metinlere sadık kalarak» İleri'nin kitabını özetlediği iddiasındadır, aslında I inci tabloda üçer nokta ile ayırdığı cümle parçaları ile bir salata meydana getirmiştir, bir örnek verelim, Sülker'e göre İleri «... 1920 yıllarında sosyalizm kurulsaydı durum pek değişik olmaz, olsa olsa bir sosyal faşizm şekline dönüşürdü..» demiş. Bu cümle parçasını okuyanlar sol bir devrimden söz edildiğini sanacaklardır. Kitaptaki tezi açıklıyalım:

«1920 yılında; olayların zoruyla Mustafa Kemal Paşa'nın temsil ettiği asker - sivil küçük burjuva kökenli yönetici zümresinin öncülüğünde bir (Şûra veya Sovyet Halk Cumhuriyeti) kurulsaydı ağırlığını hissettirebilecek durumda bulunan, bilinçli ve örgütlü bir proletaryanın var olmaması, devrimci teori ile yoğrulmuş bir partinin olmayışı karşısında, böyle bir rejim yöneticilerin bütün iyi niyetlerine rağmen...», böyle bir durumda sosyalizm kurulamıyacağı incelenmiş ve yukarıdaki Sülkerin aktardığı cümle parçası bu anlamda yer almıştır (Sa: 28). Bu

bile yapılan eleştirinin niteliği hakkında bize yeteri kadar bilgi vermektedir.

Sülker, 1925'den sonra CHP'nin kontrolu dışında politik ve kültürel her türlü örgütlemenin yasaklandığını belirten bir paragrafı aktarmış, ve İleri'nin Atatürk devrinde sol yayınlara zaman zaman göz yumulduğu hakkındaki iddiası ile bu paragrafın çeliştiğini, (bir fikir ve değerlendirme dengesizliği) yarattığını ileri sürmüştür. Atatürk ve komünizm kitabındaki ilk yargı örgüt yasağı hakkında olduğuna göre, bunun sınırlı bir yayın serbestisi ile ne gibi bir çelişkiye girdiğini bir türlü kavrıyamadık.

Sülkerin uzun eleştirisinin bundan sonraki kısmı İleri'nin Atatürk döneminde sol'a karşı verilen cezalara aittir, bir an için Sülker'i bırakıp İleri'nin bu konuda yazdığını aktaralım: «Komünist Partisinin gizli faaliyetleri Atatürk'ün hayatta olduğu dönemde çok az ceza ile karşılanıyor, aflardan yararlanıyordu.. **işkence** ilk tahkikat sırasında ve sorumlu kişilere karşı kullanılıyordu.» (Sa: 366). Sülker bu konuda İlerinin Atatürk dönemini bir altınçağ olarak göstermek istediğini söylemektedir ve kendisi sözüm ona aleyhte örnekler vermektedir, bunları inceliyelim: Sülker'e göre 1933'de Nazım'ın idamı istenmiş kabul edilmemiş! 1920'de Vatana ihanetten 20 kişi yargılanmış beraet etmişler, 1925'de 15'er yıla kadar cezalar verilmiş, ancak 1926'da serbest kalmışlar, az sonra Nazım, 3 aya mahkûm olmuş, (1927)de Dr. Şefik Hüsnü 18 ay yatmış (Sülker bunun 1925 cezası ile birleşme sonucu olduğunu, ve Şefik Hüsnü'nün Türkiye Komünist Partisinin lideri olarak yargılandığını unutuyor, ayrıca «1929 yılında sık sık hüküm giymemek amacıyla normal pasaportla yurt dışına çıktı» yargısı ile çift bir hata ediyor: Dr. Şefik Hüsnü, sırf Vedat Nedim'i görevinden düşürmek için yurda gizlice dönmüş ve bu kişi tarafından ihbar edilmişti, görevi zaten yurt dışında idi. kaçmadı görev başına döndü, bu durumda bile Atatürk döneminde RESMÎ pasaport alabildi), 1928'de Nazım yine 3 aya mahkûm olmuş, 1929'da 57 kişiden 24'ü hüküm giymiş, Nazım beraet etmiş. İşte Sülkerin verdiği mahkûmiyet örnekleri, böyle olunca da İleri'nin taraf tutması nerede kalıyor? Nazım Hikmetin 1938 davasından sonra Dr. Hikmet ile birlikte meşruten tahliye edildiklerini inkâr eden Sülker Dr. Hikmet'e telefon edeydi hakikatı öğrenir, cezaların fiilen çekilmesinin Dr. Hikmet'in Suriyeye kaçma teşebbüsü üzerine vukubulduğunu anlardı. Kaldı ki, Sülker, «cezaların hafif oluşu, giderek ağırlaşması doğaldı» diyerek yine çelişkiye düşüyor. Sülkerin akıl almaz bir yargısı daha var: «Cezaların azlığına değil, işçi sınıfının örgütlenme olanağının bulunmadığına bakmak gerekir» diyor, İleri de bunu iddia etmektedir, cezaların örgüt yasağı varken bu kadar az olması Rasih Nuri İleri'nin ortaya koyduğu bir gerçektir, durum bugünle karşılaştırılırsa tezat çok

açık olur, örgüt hakkı tanındığı halde, bugünkü şekli ile 141 inci maddede liderler için ÖLÜM cezası bulunmaktadır, bütün fark buradadır, bu yönden de İleri tamamen haklıdır, genç nesillerin bilmediği bir gerçeği ortaya çıkarmıştır.

Sülker'in sol neşriyat için söyledikleri de İleri'yi haksız göstermek değil, onu tamamen doğrulamaktadır, ona örnekler vermektedir, Sülker, «Haydar Rıfat'ın yalan yanlış çevirileri», diyor; İleri ise «Haydar Rıfat beyin çevirileri hatalar ve hattâ uydurmacalar ile doludur» demektedir (Sa: 362). İleri, Nazım Hikmet'in bazı şiirlerinin ders kitaplarına girdiğini iddia ediyor, Sülker ise bu konuda iki sahife örnek veriyor ve ancak seçilen şiirlerin politik şiirler olmadığını söylüyor, bu arada yasak olan grev'i öven bir şiir için 10 gün hapis cezası verildiğini belirtiyor. Sülker'in amacı, yazısını ters göstererek Behice Boran'ın sansüründen geçirmekse bir diyecek yok, yoksa yaptığı doğru ve dürüst bir eleştiri yöntemine uymaz. Sülkerin iki kitap hakkında derli toplu incelemeler yayınlanmasını isteğine ise candan katılırız.

AÇIKLAMA

6. sayımızın 23. sayfasında çıkan «Okunması Gerekli Bir Kitap» tavsiyesi A. E. Güran tarafından yazılmıştır. Ancak bu yazının (prensiplerimize aykırı olarak şeklen reklâm, bir kısım ifade bakımından da sekter gibi görülebileceği düşüncesi ile Katkı yazı kurulunu bağlamıyacağını açıklarız.

KATKI

(*) A. Cerrahoğlu'nun eleştirisi gelecek sayımızda devam edecektir.

TÜRKİYE'DE ANARŞİST YETİŞEBİLİR Mİ?

VE

BİZDE SOSYALİZM

***

Zekâ dergisinin (1) sorumlu müdürü Fuat Samih, 1912'de, fantezi sütununda yayınladığı «Medeniyet ve Haydutluk» başlıklı yazısında, «Türkiye'de Anarşist Yetişebilir mi?» diye soruyor; ve şunları yazıyordu:

«Medeniyet ilerliyor. Buna şüphe yok. Lâkin insanların yaratılışı eski halini muhafaza ediyor. Asırlardanberi şiirle, edebiyatla dimağları beslenen, tabiatları yumuşadı sanılan İtalyanların Trablusgarp'ta yaptığı vahşeti gördük. Böyle bir vahşet taşdevrinde yapılmamıştı. Maddi vasıtalarile, fenniyle, ilmiyle felsefesiyle yükselen Batının son ayları müthiş bir kâbus içinde geçti. **Siyah grev** her yeri sarstı. Almanya'da sosyalitlerin galebesi birçok kişiyi düşündürdü.

Sağlıkça, fence, ilimce, zenginlikçe eşit olmayan insanları eşit kılmak mesleği galip gelirse nasıl bir kargaşalık olacak?... Acaba, Batı uygarlığının temelleri mi çürüdü?... Bunu bize zaman gösterecek. Emil Fage'yi, Güstav Löbon'u, dinler ve inanırsak işler müthiş... Gelecek günler karanlık... Berbat vesselâm!...

Meselâ, güzel madam Metrjan **«Anarşi»** adlı bir gazete çıkarıyor. Bir sayfiye tutuyor. Orasını idarehane yapıyor. Gençleri topluyor. **Hepsini anarşist yapıyor.** Kanunun müsadesinden faydalanıyor. Her şeyi, hatta kendini de beraber mahvetmek için çalışıyor. Derneklerini dünyanın her tarafına yaymıya çalışıyor. Her cins ve fikirden anarşist yetişmeğe başlıyor: **Anarşist demokrat, anarşist sosyalist, anarşist nasyonalist!**... Hatta, bir arkadaşımız Tunus'ta bir **Anarşist - Siyonist** yahudiye rasgeldiğini hikâye ediyor.

Hülâsa, medeniyet ilerliyor. Eskiden fazilet sayılan şeyler fazahat olmıya başlıyor, rezalet ve ayıp sayılıyor...» (2)

Fuat Samih'in, sadeleştirerek verdiğimiz bu yazısı 30 Nisanda yayınlanmıştı. Yazıya 28 mayısta verilen cevap «Sosyalizm Nedir? Ve Bizde

Sosyalizm» başlığını taşımaktadır. Yazarı: Arsen Kidor. 1912'de sosyal demokrasiyi savunan — ve «İçtimaiyat» sütununda çıkan — bu yazıyı da dilni sadeleştirerek, veriyoruz:

«**Zekâ**'yı ilk okuyuşumda beğendim. Çünkü, yalnız ilmi ve felsefi fikirleri aktarmıyor, aynı zamanda toplumumuzun en dikkate değer hastalıklarını gözler önüne seriyor. **Zeka**'da yayınlanan yazılara edilecek dergiye konacağını büyük bir sevinçle okuduğumdan şu birkaç satırı yazmıya cesaret ettim.

Muhterem Zekâ'nın beşinci numarasında, Fuat Samih efendi imzasile ve «**Medeniyet ve Haydutluk**» başlığile yayınlanan bir yazıda, şu fıkralara tesadüf ettim: «Bizde iş çok, çalışacak adam yok. Yüzbinlerce kilometrelik toprak bomboş duruyor. Çiftçi bekliyor. Kapitülasyonların sayesinde büyük fabrikalar yapılmasının ihtimali yok. Milyonerler ve sermayedarlar olmazsa, tabiî fabrika ve ameleler de olmıyacak. O halde **anarşistlik** değil. **sosyalizm bile** memleketimizde akla ve mantığa dayanan bir alan bulamıyacaktır. O halde **son yüzyılın bu iki hastalığından** o kadar korkmıyalım...»

Acaba serd edilen fikir, ileri sürülen bu düzgün sözler doğru mu?

Anarşizmden bahs etmeyeceğim. Çünkü bu gerçekten bir hastalıktır. Daha doğrusu **şimdiki hasta toplumun hasta çocuğudur.** Fakat, aynı şeyi SOSYALİZM hakkında söyleyebilir miyiz?

Sosyalizmin birçok nevi ve akımları vardır: **Radikal sosyalistler, anarşist sosyalistler, sosyalist revolüsyonerler**... Bütün bunlardan başka bir de SOSYAL DEMOKRAT sosyalistleri vardır.

Daha önceleri **sosyalizm** bir hayal olarak doğdu. Furiye, Oven, Sen Simon, bütün bunlar bir sosyalist hükümetini sosyal bir bilgiye dayanarak değil, hayal ve duygu saikasile arzu ediyorlardı. Fakat, bu hayalperest sosyalistler — Socialisme Utopie — den sonra, Karl Marks'ın sosyalizmi gelir ki, fen üzerine kurulmuştur yani temellerini ilme dayamıştır. Nasıl ki Baha Tevfik Bey, felsefe hakkında: «Felsefe denilen şey bugün fen ile o kadar imtizaç etmiştir ki, ihtiraat-ı fenniye ile alâkadar olmıyan fikr-i felsefi dermeyan edilemiyecektir» diyorlarsa, aynı şeyi **sosyalizm** hakkında da diyebiliriz: Bugün sosyalizm, Karl Marks sayesinde, bir fen şekline girdi yani bir bilgi biçimine büründü. Onun içindir ki, Marks'ın sosyalizmine **fennî sosyalizm** denir; yani (ilmi sosyalizm - bilimsel sosyalizm) denilmektedir.

SOSYAL DEMOKRAT dediğimiz akım işte **fenni sosyalizm** üzerine kurulmuş olan sosyalizm akımıdır. Acaba SOSYAL DEMOKRAT fikirler bizde «ma'kul ve mantıkî bir saha bulamıyacak mıdır?»

Şu meseleyi çözümlemek için ilkin SOSYAL DEMOKRAT'ın ne istediğini dikkat nazarına alalım.

Karl Marks, «Sermaye» namile telif edip 1867 tarihinde yayınladı-

ğı büyük ve ciddi eserile sermayenin mahiyet ve suret ve esbab-ı temerküzünü keşf etti:

İstihsalât-ı hazıra umumen say'y-ü amel neticesidir; bugünkü üretimin tümü emek sonucudur. Sa'y-ü amel olmazsa hayat dahi olmaz; emek olmazsa yaşama da olmaz. Fabrikalar, mevad-ı iptidaiye yani ilk maddeler, makinalar, hasılı bütün vesait-i istihsaliye yani istihsal vasıtaları, üretim araçları sa'y-ü amel sayesinde meydana gelir.

Sa'y-ü amel ise SİYAH GREV yapan SİYAH AMELELER'in, kara işçilerin damarlarının kanı, çelik bâzularının kuvveti yani pazılarının gücü ve alınlarının su gibi akan terleridir. Bu halde SİYAH AMELE yani KARA İŞÇİ denilen insanlar olmasa biz yaşıyamıyacak mıyız? Şüphe yok ki yaşıyamayız. Çünkü müstahsilât olmazsa **yani üretim olmazsa hayat söner.**

Çok defa şöyle denir: «İşçi çalışıyor ama, babasının hayrına çalışmıyor ya, kapitalistten işine karşılık para alıyor.»

Bunun cevabı pek basittir. Acaba, işçiye kapitalistler tarafından ödenen parayı kim üretti? Tabiî, işçi. Demek oluyor ki, **işçiye işine karşılık kapitalistlerin verdiği paralar da öteki işçilerin iş ve emek ürününden başka bir şey değildir.**

O halde KAPİTAL yani SERMAYE nedir? Kapital, işin ve emeğin ürünüdür, yani üretici sınıfın teri, kanı, kuvvetidir.

İşte Marks bu gerçekleri buldu ve açıkladı. Sonuç olarak, hayatta **iki büyük sınıf** olduğunu söylemiş oldu: Biri müstahsil yani istihsal edici, üretici; öteki sermayedar yani kapitalist sınıfı. Bir yandan, üretim yapan sınıf gece gündüz meşakkatlerle çalışıyor, çabalıyor, istihsalâtta bulunuyor; öte yandan, bu istihsalatı pek az olan sermayedârân (kapitalistler) sınıfı vicdansız bir surette sarf ediyor. (Muhterem **Zekâ**'nın önceki sayısında milyarderler tarafından sermayelerin nasıl harcandığı hakkında güzel bir yazı vardı. Bunu da Fuat Samih Bf. yazmıştı.)

Toplum yaşayışının temeli ekonomik ilişkilerdir. Ekonomik hayattaki bu eşitsizliğin yansımalarını içtimaiyat sahnesinde görürüz:

Hırsızlık, cinayet, fuhuş, savaş, ilh. bütün bunlar ekonomideki amellerin ve mesainin ve sonuç olarak üretimin vicdana aykırı bölüştürülüp temlik edilmesinden kaynak alır. Bunu biz müşahadelerimizle gösterebiliriz: İtalya'nın hırsla yanıp tutuşan kapitalist sınıfı olmasaydı, acaba Trablusgarp olayı meydana gelir miydi? Avrupa kapitalistlerinin maddi çıkarları olmasaydı, memleketimizin işlerine her vakit burunlarını sokarlar mıydı? Görülüyor ki sosyal münasebetlerin elem verici safhalarını doğuran faktör ekonomiktir ve ekonomideki eşitsizliktir.

SOSYAL DEMOKRAT'ın biricik mesleği sosyal hayatın bu uygunsuzluklarını, bu felâketengiz marazlarını meydandan kaldırmak ve beşeriyete refah-ı hal temin etmektir. SOSYAL DEMOKRAT istiyor ki küre-i arzda beşer serbest yaşasın; yani insanlar tarafından icat edilen zincirleri kırsın ve tabiat cidalimizin yolunu kolaylaştırsın.

İşte o vakit beşer istediği gibi yaşar ve **cenneti öbür dünyadan bu dünyaya getirir.**

Herkes tarafından arzu edilen bu saadet hayatına ulaşmak için ne yapmalıyız? Marks, derin bir tetebbuun neticesi olarak işçi sınıfının gittikçe çoğalmasından bahs ediyor; ve, sosyalizm devrinin geleceğini işçi sınıfının gittikçe artmasından çıkarıyor. Yani işçi sınıfı gitgide Parlamentoda çoğunluğu kazanarak sosyalizm hükümeti kurulacak.

Diyalektik metoda uyularak, o usule bağlı olarak her vaziyet kendine zıt bir vaziyet doğurur. Yeni doğan vaziyet ise eskisini yıkarak onun yerine geçer ve muaddel bir vaziyet halini alır. Marks, Hegel'in bu teslis (**Triade**) kanununu tarihe tatbik ederek **sosyalizm idaresinin** muhakkak geleceğini insanlığa müjdeledi: Beşeriyetin ilk idaresi **komünizm** şeklinde tecelli etti. Bunu **feodalizm** izledi. Bu da **kapitalizm** devrini doğurdu. Bu devir de muhakkak **sosyalizm** devrini doğuracaktır. Görülüyor ki **sosyalizm** arzu ve hayalimizin sonucu değil, belki tekemmel-i içtimainin netice-i tabiiyesidir; yani toplumdaki gelişme ve mükemmelleşmenin tabii sonucudur.

Fenni sosyalizm bizde «hastalık» tan ziyade hastalığımıza bir «deva» gibi alınmalıdır. Fuat Samih Bf. «bizde iş çok, çalışacak adam yok» diyorlar. Ben ise BİZDE ÇALIŞACAK ADAM ÇOK, İŞ YOK diyorum. Fuat Samih Bf.nin yanlışlığı «yüzbinlerce kilometrelik arazi bomboş duruyor» fikrinden ileri geliyor. Evet «hali arazimiz», bomboş topraklarımız çoktur. Fakat bundan «iş çok» tur fikrinini istidlâl edemeyiz, çıkaramayız. Çiftçilere iş bulmalı, yeni ziraat araçları sağlamalı, kooperatif şirketler kurulmalı; ve özellikle en büyük üretim araçları olan çiftçilerin vücut ve sağlıkları hakkında konferanslar verilmelidir. İşte bu gibi vasıtalara baş vurursak «boş topraklarımızda iş çok» olur.

SOSYALDEMOKRAT'ın köylüler hakkında koyduğu program da bundan ibarettir. Hatta bu programı bizim hükümetimiz tastik etmiş ve çok iyi yapmıştır. Bu gibi sosyalizmden bize hiç bir vakit zarar gelmez. Çünkü iktisadi hayatımız bunu emreder.

«Çalışacak adam yok» diyoruz. Fakat öte yandan Amerika'ya, Rusya'ya göç eden binlerce Osmanlı müstahsiller dikkat nazarına alınmalıdır. Eğer bizde «iş çok olsaydı» bunlar göç etmezlerdi. Bunlara iş bul-

mak binlerce kilometrelik toprakları verimli bir hale getirmek, köylüleri ondan faydalandırmak için biz gençler **ehaliye doğru** gitmeliyiz. **Köylülerin kalbine yaklaşmalıyız.** Onun çeşitli yaralarına kendi elimizle dokunmalıyız, ve bu suretle göçün önünü alaark onları mutlu kılmalıyız.

Dikkate değer bir şey daha var. Bizde sermayedarlar, kapitalistler umumiyetle ecnebilerden, müstahsiller yani üreticiler ise sırf Osmanlılardan mürekkeptir. Avrupa sermayedarları her türlü vasıtadan faydalanarak **sosyalizmin Türkiye'de fena neticeler doğuracağından bahs ediyorlar.** Ve biz de Avrupanın kazanç hırsile yanıp tutuşan kapitalistlerini adetâ hoşnut etmek için bu akıma kapılıyoruz. BİZ OSMANLILAR HİÇ BİR VAKİT BU AKIMA KAPILMAMALIYIZ VE OSMALILIĞIN SAADETİ İÇİN OSMANLILARIN ÇOĞUNLUĞUNU MEYDANA GETİREN MÜSTAHSİL SINIFINI BÜTÜN VARLIĞIMIZLA MUHAFAZA VE MÜDAFA ETMELİYİZ.

İşte, SOSYALDEMOKRAT'ın Türkiye'deki programı ve maksadı budur. Fuat Samih Bf. ye müjdeliyeyim ki bugün Osmanlılığın bâdi-i iftiharı sayılması gereken, bu amaç ve emellerle cihazlanmış birçok gençlerimiz var ve yetişiyor. Evet, **Türkiye,de şimdi sosyaldemokrat gençlerinin ve bütün gençlerin ideali bu olacaktır:**

Ahaliye doğru! Halka doğru!...

---

(1) **Zekâ.** Müdir-i mes'ûl: Fuat Samih. Sahib-i imtiyaz: Ali Fuat. Sahipler ve müessisler: Ali Fuat, P. S. Spataris, Baha Tevfik.

(2) Bk. **Zekâ,** No: 5, s. 73 - 74 (30 Nisan 1328).

(3) Bk. **Zekâ,** No: 7, s. 106 - 107 (28 Mayıs 1928). Bu sayıda başmuharrir: Teceddüd-i İlmi ve Felsefi Kütüphanesi müessisi Baha Tevfik. Sahib-i İmtiyaz: Karagöz gazetesi sahib-i imtiyazı Ali Fuat.

Sosyalizm tarihinden bir yaprak :

ROZA LÜKSEMBURG

— KUDRET TİRYAKİ —

ROZA LÜKSEMBURG (Rosa Luxemburg), 1870 de, Lehistanda doğmuştur. Ailesi liberal bir Musevi ailesi idi. Sosyalizmle ilgisi Lise sıralarından başlamıştır.

R. Lüksemburg, Enternasyonalin en dikkate değer marksist nazariyecilerinden ve İkinci Enternasyonalin sol kanat şeflerinden biridir. Alman, Leh ve Rus işçi hareketine katılmıştır. Sonradan «Polonya ve Litvanya Sosyal Demokrasisi» adını alacak olan «Polonya Sosyal Demokrasisi»nin kuruluşuna katıldı. 1897'den itibaren, Alman Sosyal Demokrat hareketinde çok faal bir rol oynamış ve daima Partinin sol kanadında yer almıştır. Bernştaynizmle ve bunun Fransız variyetesi olan Milrandizmle mücadele etmiştir. 1897'den itibaren, **Leipziger Volkszeitung**'a, **Dresdner Arbeiterzeitung**'a ve **Neue Zeit**'a yazı yazdı. Revizyonizmi Almanyada temsil eden Bernştayn ile bu akımın Fransadaki temsilcisi Milran'a karşı giriştiği kalem savaşı, kendisine, çarçabuk, büyük bir nazariyeci ve polemist şöhreti sağlamıştır.

R. Lüksemburg, 1905 Devriminde, militan faaliyet gösterdi. 1905 yılının sonuna doğru, gizlice Lehistana gitti. İhtilâl hareketi ezilince, «Parti ve Yığınların Grevi» adlı broşürünü yayınladı. Bu eser, Alman Partisi çoğunluğunun oportünist politika ve taktiği ile, açıktan açığa, kapışıp ayrıldığını gösterir. Bu ayrılma Essen Kongresinde belirdi ve daha sonraki yıllarda büsbütün keskinleşti. Roza, bu Kongrede, Avgust Bebel'e karşı, yığın grevi lehinde vaziyet almıştı.

R. Lüksemburg, emperyalizme karşı mücadele meselesinde olduğu gibi, Parlamento faaliyeti meselesinde de, Kavtski'nin temsil ettiği marksist merkezden açıkça ayrıldı ve yığınlara devrimci aksiyon övütledi. Bu sıradadır ki, «Sermayenin Birikmesi» adındaki ünlü eserini kaleme almıştır.

1907'de, Rus Sosyal Demokrat Partisi (P.O.S.D.R.)nin Londra Kongresinde bulundu ve bu Kongrede Bolşevik fraksiyonile beraber yürüdü.

Birinci Cihan Savaşının başından itibaren, uluslararası bir durum muhafaza etmiş; ve F. Mehring'le beraber **Die Internationale** adlı der-

ginin biricik sayısını yayınlamıştır. **Spartacus Birliği'**ne katılan R. Lüksemburg'un, hapisteyken, Junius takma adiyle çıkardığı broşür şudur: «Sosyal Demokrasinin Bunalımı.»

«Spartaküs'ün Mektupları» yazarı, Birinci Cihan Savaşı esnasında, oldukça kısa fasılalar müstesna, mahpus yaşamıştır. Aralık Devriminde hapisten çıktı ve K. Libkneht'le beraber, Rote Fahne'yi çıkardı. Alman İştirakiyyun Fırkası'nın kuruluşuna katıldı ve Parti Kongresinde program mahiyetinde bir açış nutku okudu. (Aralık 1919). Noske'nin hizmetindeki monarşist subaylar tarafından öldürülmüştür. Ölüm tarihi: 15 Ocak 1919.

Dr. Roza Lüksemburg, dünya çapında çok ünlü bir teorisiyen sayılmakta ve düştüğü hatalar arasında, özellikle ikisi, şöylece zikredilmektedir:

1) Millî meseledeki durumu;

2) Organizasyon meselesindeki durumu.

R. Lüksemburg'a göre, büyük bir Devrim işçi yığınlarının kendiliğinden fışkıran bir hareketi demekti. Bu teoride «romanesk insicamsızlık» görenler olmuştur. İşçilerin orta sınıflarla ittifakına da katiyyen taraftar değildi.

ESERLERİ

R. Lüksemburg bazılarınca «tarihin yetiştirdiği en büyük kadın iktisatçı ve düşünür» sayılıyor. Onun için «Marks'ın en zeki şakirdi» diyenler bile olmuştur. R. Lüksemburg'un nazarî ve ekonomik birçok eserleri vardır. Diğer konularda da çeşitli yazılar yazmıştır.

1) Sosyal Reform ve Devrim (**Sozialreform und Revolution.**) Leipzig 1899.

2) Sermayenin Birikmesi (**Akkumulation des Kapitales. Ein Beitrag zur ökonomischen Erklearung des Imperialismus.**) Berlin 1913. Bu eser, emperyalizmin kımıldatıcı gücünün dikkate değer bir tahlilini ihtiva eder. Yazara göre, emperyalizm devri başlıyan sosyal devrim çağıdır. Cihan kapitalinin koalisyonunu karşılamak için de işçi cephesinin birliği gerektir.

Bu ilmî eserde yazarın tezi şudur:

Bir memlekette yerleşen ve kök salan kapitalizm, ancak, kendine özgü istihsal tarzını, — o memleketin gerek içinde, gerek dışında — kapitalist olmıyan istihsal tarzlarının zararına olarak, durmadan geliştirip genişletmekle yaşıyabilir. Kapitalist istihsal tarzının bu genişleme seyrindeki her duraklama, kapitalizm için bir ölüm tehlikesidir.

Kapitalizm, ancak kapitalist olmıyan bir ortamda ve bu ortamın

zararına olarak hayatını sürdürebilir. Fakat bu ortam daraldıkça yani, kapitalist ekonomisinin ürünleri sürüm yapamayıp da sürüm imkânları daraldıkça:

1 — Kapitalist memleketlerin içinde sosyal savaşlar azar ve keskinleşir.

2 — Bir yandan ürünlerinin sürümü için gerekli sömürgelerin yani pazarların paylaşılması için bu memleketler arasındaki emperyalist savaşlar ve öte yandan metropollerle sömürge ülkelerinin millî kurtuluş hareketi arasındaki mücadele, keza, azar ve keskinleşir.

Bütün bu mücadelelerin sonucu olarak da kapitalist rejimi ölmeğe mahkûmdur.

Nazariyecinin bu önemli tezine birçok itirazlar yapıldığı gibi itirazlarda ileri sürülen delillerin yetersiz yanlarını belirtenler de olmuştur.

R. Lüksemburg, bu eserde Tugan - Baranovski'nin görüşlerini de eleştirmiştir. Ekonomist Tugan - Baranovski, ilkin sosyal Demokrattı. Sonra **legal marksistler** grubuna geçmiş, daha sonra da, Struve ile beraber liberallerin bayrağı altına girerek marksizme karşı cephe almıştı.

Eserde, Çin'in cihan ticaretine nasıl açıldığını anlatan bölüm, «tabiî iktisat sistemi»nin yürütüldüğü memleketlere kapitalizmin nasıl girdiğini ve bu memleketlerin emtia mübadelesine nasıl açıldığını göstermektedir.

Bu bölümde, kapitalizmin Çin'e girişi, kısa bir tarih tablosu halinde, canlandırılmaktadır:

«Baharat yetiştiren memleketlerle eski Doğu Hint kumpanyaları arasındaki ticaret münasebetleri görünüşte pek «barışçı»dır. Oysa ki, sözde tatlılıkla cerayan eden bu alış-veriş, gerçekte, ticaret bayrağı altında yapılan bir yağmadan başka bir şey değildi. Tıpkı kırmızı derili Kanada Hintlilerinden kürk satın alan Amerikan kapitalistlerinin ve Afrika zencileriyle münasebette bulunan Alman tacirlerinin münasebetleri gibi.

Esasen, iktisat noktasından geri kalmış memleketlerle kapitalizmin giriştiği münasebetler hep böyle yürür.

Fakat, geri kalmış memleketlerle Batılılar arasındaki ticaret münasebetlerinin «barışçı» karakterine tam ve klâsik bir örnek bulmak istersek çağdaş Çin tarihini açacağız.

Sahiden, Çin tarihi, bütün on dokuzuncu yüzyılda, 1840 tarihinden başlıyarak birbirini kovalıyan kanlı savaşlarla doludur. Bu savaşlara sebebiyet verenler Batı memleketleri idi. Maksatları da Çin'i zorla emtia ticaretine açmak.

Büyük emperyalist devletlerin en mükemmel askerî teçhizatı karşısında müdafaasız kalan eli kolu bağlı ve barış dostu çiftçi halk boğazlanıyor. Avrupalılar zaman zaman belli bir maksatla, memleketin içinde

karışıklıklar çıkarıyorlar. Katliamlar, «Düyun-u umumiye» sistemi ile beraber ağır harp tazminatı, Avrupa istikrazları, Avrupanın malî kontrolü ve sonuç olarak da Çin'deki müstahkem mevkilerin Avrupalılar tarafından işgali, serbest limanlar açılmasının cebren kabulü, koparılan imtiyazlar, Avrupa kapitalistlerine şimendifer hatları inşası için müsaade verilmesi ilâh. İşte, Çin'de emtia ticaretini doğurtan belli başlı şeyler bunlar oldu...

Çin'in Avrupa kültürüne yani Avrupa sermayesiyle emtia mübadelesine açılması devresinin açılış töreni Afyon savaşı ile pek şatafatlı bir şekilde yapıldı. Bu savaşın sonucu olarak, Çin'i Hindistan'daki çiftliklerden gelen ve afyon denilen zehiri kabule zorladılar.

Bu suretle Hindistan'da istihsal edilen afyon, Çin'de istihlâk edilerek altın oluyor ve bu altın İngiliz kapitalistlerinin kasalarına akıyordu.

On yedinci yüzyılda, afyon ziraati Bengale'ye Doğu Hindistan İngiliz kumpanyası tarafından ithal edilmişti. Bu Kumpanyanın bir şubesi Kanton'da açıldıktan sonra da Çin'e sokulan zehrin kullanılması başlıyor.

On dokuzuncu yüzyılın başında, afyon fiatları o kadar düştü ki, afyon derhal bol bol tüketilen bir madde halini aldı.

1821'de, Çin'e ithal edilen afyon, 4628 sandık tutuyordu. Beher sandığın fiatı, ortalama olarak, 1.325 dolar tutmak üzere.

Sonra fiatlar yarı yarıya indi. Ve 1825'te, Çin'in afyon ithalâtı 9.621 sandığa çıktı. 1830'da ise ithalât 26.670 sandığa yükseldi.

Zehrin, bilhassa fakir halkın kullandığı ucuz mahsullerin, tahrip edici sonuçları gerçek bir felâket halini almıştı. Çin Hükümeti buna bir çare bulabilmek ve felâketin önüne geçmek için afyon ithalâtını yasak etti.

Daha 1828'de Kanton hıdivi afyon ithalâtını yasak etmişti. Fakat, sonuç olarak afyon ithalâtı men edilmiş sayılamazdı. Afyon ticareti sadece başka limanlara geçmiş oluyordu.

Meselenin incelenmesi Pekin'in büyük rütbeli memurlarından birine havale edildi. Bu zat yazdığı raporda şöyle diyordu :

«Tahkikatımın neticesine göre, afyonkeşler bu nesneye karşı o kadar şiddetli bir meyil ve ihtiyaç hissediyorlar ki, ellerinden gelse bu zıkkım için canlarını bile verecekler. Vakti gelip de afyon çekemezlerse titremeğe başlıyorlar; alınlarından yüzlerinden iri ter damlaları şıpır şıpır akıyor, ve hiç bir işe sarılamıyorlar. Fakat kendilerine bir afyon çubuğu getirilir getirilmez, birkaç nefes çektikten sonra, derhal iyileşiyorlar. Bunun içindir ki afyon, tiryakilerin en elzem bir ihtiyacı haline gelmiştir. iryaki aç durur da afyonsuz duramaz. Afyon tiryaikleri, ne kadar ağır ceza görürlerse görsünler, afyonu kimden aldıklarını ele

vermiyorlar ki buna hayret edilmemelidir. Hattâ, ara sıra yerli memurların dahi, rüşvet alarak bu işe göz yumdukları, yahut teftişlerin önüne geçtikleri olağan şeylerdendir. Kanton'a emtia ve ticaret maddeleri getiren tacirlerin çoğu aynı zamanda afyon kaçakçılığı yapmaktadır.

Şu kanaattayım ki, afyon, kumardan daha tehlikelidir; binaenaleyh kumarbazlara tatbik edilen şiddetli cezanın aynen, afyonkeşlere de tatbiki elzemdir.»

«Zabıta tarafından yakalanan afyonkeşlere seksen sopa vurulması ve satanı haber vermemekte israr edenlere yüz sopa ile üç sene sürgün cezası» teklifinden sonra rapor şöyle bitiyor:

«Anlaşılan afyon çok defa yerli memurlar vâsıtasıyla hariçten memlekete ithal ediliyor. Bu gibiler, kâr peşinde koşan bezirgânlarla elbirliği ederek afyonu memleket dahiline sokuyorlar. Afyon, bilhassa eşraf çocukları, zenginler ve tacirler daha sonra da fakir halk tarafından istihlâk edilmektedir. Tahkikatımın neticesine göre, bütün eyaletlerde yalnız mülkiye memurları arasında değil, aynı zamanda orduda da afyonkeşler vardır. Muhtelif kazalardaki memurlar yeni emirnameler çıkararak afyon satışını kanunen yasak ederlerken aynı memurların aileleri, akrabaları, maiyetindekiler ve hizmetçileri eskisi gibi, afyon kullanmakta devam ediyorlar; ve afyon satanlar, fırsattan istifade malın fiatını büsbütün pahalılaştırıyorlar. Afyon satışı yasak edildikçe ihtikâr da artıyor. Bu illete müptelâ olan zabıta memurları bile afyonun yayılmasına mâni olacak yerde para verip satın almaktadırlar. Ve bu sebeptendir ki afyon yasağına dair bütün emirnameler ve buyurultular hükümsüz kalıyor.»

Bunun üzerine 1833'te birincisinden daha şiddetli bir kanun çıkarıldı. Bu kanuna göre, afyon içen herhangi bir kimse yüz sopa ile iki ay teşhir direği cezasına çarptırılacaktı. Valiler de, yıllık raporlarına, afyona karşı mücadelenin sonuçlarını bildirmekle görevli sayıldılar.

Bu mücadelenin biricik neticesi şu oldu ki, bir taraftan Çin dahiline — Bilhassa Hanan, Seçuan, Kavantung eyaletlerine — büyük mikyasta haşhaş ziraati ithal edildi; diğer taraftn İngiltere, Çin'e harp ilân etti. İngiltere bu suretle, iÇn'i tekrar afyon ithalâtına serbesti vermeğe zorluyordu.

Artık Avrupa «Kültürü ve Batı medeniyeti» Çin'e «muzafferane» giriyor demekti. Ve Avrupa «Kültürü» Konfüçyüs'ün diyarında afyon yon çubukları şeklinde tecelli etti!.

İlk saldırı Kanton'a yapıldı... Kanton, cihan ticaretine faciali bir eğlenceyle ve bir insan avı ile açılmıştı... Afyon Savaşı bitmişti. Bu Savaş, Ingilizler için «şân-ü şerefle dolu» bir savaş olmuştu. 30 Ağustos 1842'de yapılan barış andlaşması gereğince, İngillizler Hong-Kong adasını aldılar ve Amey, Fuçeu, Ningpo ve Şanghay şehirleri ticarete açıldı.

(Devamı gelecek sayıda)